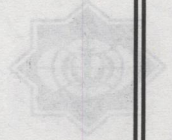


بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**HZ. İMAM
MUHAMMED TAKÎ
(A.S)**



Original Adr: Piyavay-ı Nohum Hz. M. Takî (a.s.)
Hazretleri: DER KAH-I HAKK
Müfessir: Bahri AKYOL
Yayın: İslami Kültür ve İhtisatlar Merkezi
Tercüme ve Yayın Müdürlüğü
Tarih: 5000
Yıl: 1998
ISBN 964-0177-48-4

پی‌ش‌وای نه‌م حضرت امام محمد تقی (ع) ترکی استانبولی

HZ. İMAM
MÜHAMMED TAKÎ
(S.A)



پیش‌وای نه‌م حضرت امام محمد تقی (ع) ترکی استانبولی

Orjinal Adı: Pişvay-î Nohum Hz. M. Takî (a.s)

Hazırlayan: DER RAH-I HAKK

Mütercim: Bahri AKYOL

Yayın: İslami Kültür ve İlişkiler Merkezi

Tercüme ve Yayın Müdürlüğü

Tiraj: 5000

1. Baskı 1996

No. İSBN 964 - 6177 - 48 - 4

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	5
Hız. İmam Muhammed Takî (a.s)	9
İmam Muhammed Takî (a.s.)'ın Doğumu	13
İmam Muhammed Takî'nin (a.s.) İmameti	17
Gaybî Haber Ve Mucizelerden Bir Kısım	20
Evlenme Komplosu	31
İmam Cevad (a.s.) Mektebinin Öğrencileri	41
İmam (a.s.)'ın Bazı Kısa Sözleri	47

Yayıncının Önsözü

Değerli Okuyucular!

Hiç şüphesiz kitap; insan düşüncesinin aktarılmasında ve medeniyetin her yönüyle gelişmesinde seçkin bir role sahiptir.

Diğer yandan taşıdığı özellikler, ortaya koyduğu ürünler ve hayata olan kapsamlı ve gerçekçi bakışıyla İslamî düşünce, insan düşüncesinin doruk noktasında yer almaktadır.

Bu gerçeği idrak ettiğimiz için bizler bu sahadaki hizmetlere çeşitli yayınlarımızla katkıda bulunmaya çalışacağız.

Yüce Allah'tan bizleri asrımızdaki büyük İslamî uyanışa hizmet etmeye muvaffak kılmasını ümit ediyoruz.

*İslam Kültür ve İlişkiler Merkezi
Tercüme ve Yayın Müdürlüğü*

Yayınının Önsözü

Değerli Okuyucular!

İlçe sığınak kitap, insan düşünceinin etkilerinde ve medeniyetin her yönüyle gelişiminde seçkin bir role sahiptir.

İlçer yandan taşıdığı özellikler ortaya koyduğu ürünler ve hayata olan katkısı ve gerçekçi bakışıyla İslam düşünceinin çok noktasında yer almaktadır.

Bu gerçekçi idrak ettiğimiz için bizler bu eserdeki hizmetlere değerli yayınlarımızla katkıda bulunmaya çalışacağız.

Yüce Allah'ın bizleri hermindeki büyük İslam uyanışa hizmet etmeye muvaffak kılsamı ümit ediyoruz.

İslam Kültür ve İlişkiler Merkezi
Tercüme ve Yayın Müdürlüğü

HZ. İMAM MUHAMMED TAKİ (A.S)

ÖNSÖZ

Şüphesiz yaratılışın başından beri insanoğlunu en çok şaşırtan hikaye, insanın yeryüzündeki hilafetidir. Dikkatle bakılacak olursa bir insanın diğer yaratıklara kerameti, bu ulu bağış, "Halifetullah"tan faydalanması özelliğidir. Ne güzel demiş Hafız bu şiirinde!

Gökyüzü emanet yükünü taşıyamadı

Fal kur'asını ben divanenin adına çıkardılar

Peygamberler ve onların vasilerinin soyu, Adem (a.s.)'dan Hatem'e ve Hatem Peygamber'den (s.a.a.) İmam Kaim'e (a.s.) kadar Allah'ı tanıma ve insan maneviyatı tarihinde öyle bir sıra dağlar gibi yükseltirler ki, kendileri ilim, hikmet ve velayet madenlerinin sahipleridirler, Allah-u Teâlâ ile yaratıklar arasında vasıta ve ilahi bir emanet olan yeryüzündeki hilafetin muhafızları idiler.

Maneviyat dolu olan bu zatlar, yaratıkların en üstünü, Allah'a en yakın kullar ve diğerlerinin önderleriydiler ve her birinin kendi asrındaki yaşantısı, sahip oldukları olağanüstü ilahî ilim, hareket ve sözlerinden dolayı normal bir yaşantı olmayıp çeşitli

münasebetler dolayısıyla çok ilginç şeylerle birlik-teydi.

Nuh (a.s.) bin yıla yakın yaşadı ve peygamberlik etti, sonunda Allah-u Teâlâ onun düşmanlarına öylesi bir tufan gönderdi. Hud ve Salih (a.s.)'ın muhalif ve münkerlerine semavi azap indirdi, İbrahim Halilullah (a.s.) pervane misali ateşe atıldı ve Allah'ın emriyle ateş gülistan oldu, Hz. Musa (a.s.) Allah'ın izniyle elindeki asayı firavunlara karşı ejderha yaptı, Süleyman (a.s.) rüzgara hükümrânlık etti ve kuşlarla konuştu, Hz. İsa (a.s.) ölüleri diriltti ve İslâm Peygamberi (s.a.v.) çeşitli hayret verici özelliklere sahipti, doğumuyla putlar yıkıldı, Kisra sarayı yarılıp 14 salonunun girintili çıkıntılı işlemeleri kırılıp döküldü ve Zertüştlerin mabetlerindeki bin yıl durmadan yanan ateş söndü... Peygamberliğiyle dünya bambaşka oldu ve insanlık tarihinde yeni bir çağ başladı.

Evet, dünyanın en şaşırtıcı hikayesi, insanoğlunun "Halifetullah" oluşu destanıdır. Bu ilginç ilahi bağış, aşikar olduğu her numunede şaşırtıcılıklarla birlik-teydi.

Bu şaşırilacak ilginç şeylerin başta gelenlerinden biri, peygamberler ve imamların beşeri ilimleri tahsil etmemiş olmalarıdır; onlar, ilimlerini beşeri öğretmenlerden almamışlardır, ilimleri ilahi olup Allah-u Teâlâ'nın vergisidir.

Bu özellik, -ders okuma ve öğrenmeğe muhtaç olmamak- yaşın önderlerimizin ilahi risalet ve memuriyetlerinde rolü olmamasına sebep idi. Şüphesiz Allah-u Teâlâ'nın desteklemesi ve isteği ile her boyda ve

yaşıta Allah tarafından nebilik ve önderlik makamına atanmaları ve halkı hidayete ulaştırmaları mümkündür. Nitekim bazıları orta yaşta, bazıları daha büyük yaşta ve bazıları gençlikte ve hatta çocuklukta hilafetullahın yüce makamına ulaştılar; bu makama Allah-u Teâlâ'nın isteği dışında ulaşmak mümkün değil ve Allah-u Teâlâ'nın isteği olduğu yerde yaşı'nın rolü olamaz...

Kur'an'ın açıklamasıyla "Yahya" (a.s)'ın çocuklukta ve Hz. "İsa" (a.s)'nın ise beşikte peygamber olduğunu görüyoruz:

*"... Ey Yahya kitabı kuvvetle tut. Daha çocuk iken ona hikmet verdik."*¹

*"... Dediler ki: Henüz beşikte olan bir çocukla biz nasıl konuşabiliriz? (İsa) Dedi ki: Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. Allah bana kitabı verdi ve beni peygamberi kıldı."*²

Öyleyse bazı muhaliflerin, Allah'ın isteğiyle küçük yaşlarına rağmen imamet makamına oturan bazı pâk imamlarımızın imametlerine kusur bulmaları hamlık ve cahilliktendir. Aklı başında olan kimse, bu değindiklerimizi gözönünde bulundurursa İmam Muhammed Taki (a.s) neden sekiz veya dokuz yaşında imamet makamına ulaşmıştır diye itirazda bulunmaz.

Hız. İmam Muhammed Taki (a.s.) babalarının şehadetinden sonra, geçmiş imamların açıkça anlatma-

¹- Meryem Suresi: 11.

²- Meryem Suresi: 28 - 30.

ları ve sekizinci İmam tarafından belirlenmesiyle, Allah'ın yeryüzündeki imamet ve hilafet makamının sorumluluğunu üstlendi. Yaşlarının küçük olması nedeniyle, düşmanlar ve akli yetmeyenlerin, İmam'ı denedikleri çok görülmüştür. Ama O Hazretin ilahi ilimlerinin tecellisi o kadar göz alıcıydı ki, doğrusu Hz. Yahya ve Hz. İsa'nın nübuvvetlerini isbat için, O Hazretin imametini şahid getirmek gerekir, aksi şekilde değil.

(Usul-u Din Yazarları Şurası)

9.15.1359

İMAM MUHAMMED TAKÎ (A.S.)'IN DOĞUMU

Sekizinci İmam Hz. Rıza'nın (a.s.) ömründen 40 küsür yıl geçiyordu. Ama henüz İmam'ın evladı yoktu. Bu mesele şîâları endişlendiriyordu, çünkü Peygamber (s.a.v.) ve İmamlar'dan (a.s.) nakledilen rivayetlere göre, dokuzuncu İmam sekizinci İmam'ın oğlu olacaktı. Bu yüzden, Allah-u Teâlâ'nın İmam Rıza'ya (a.s.) bir erkek çocuk bağışlamasının çetin bir bekle-yişi içindeydiler, hatta bazen İmam'ın huzuruna gidiyorlar ve Allah-u Teâlâ'nın kendisine bir erkek çocuk lütfetmesi için duâ etmesini istiyorlardı ve İmam (a.s.) onlara teselli veriyor ve şöyle buyuruyorlardı:

*"Allah-u Teâlâ bana öyle bir oğul verecek ki benim varisim ve benden sonraki İmam olacak."*³

Nihayet Hicri kamerinin 195. yılı Recep ayının onunda İmam Muhammed Takî (a.s.) dünyaya geldi.⁴ O Hazretin adı "Muhammed" ve künyesi "Ebu Cafer" ve en meşhur lakabları "Takî" ve "Cevad"dır.

İmam'ın doğumu şîâ toplumu için sevindirici ve onları iman ve inancın sağlamlaşmasına sebep ol-

³- Bihâr, c.50, s.15 ve Uyun-ul Mucizât, s.107.

⁴- Başka bir rivayete göre Ramazan ayında doğmuştur.

muştı. Çünkü İmam'ın doğumunun gecikmesi bazı şîâların şüpheye düşmelerine sebep olması mümkündü. Bu şüpheler İmam'ın doğumuyla yok oldu.

İmam Cevad'ın (a.s.) annesinin adı "Sebike"dir ve İmam Rıza (a.s.) bu hanıma "Heyzaran" adını vermişti. Bu hanım Resulullah'ın (s.a.v.) eşi "Mariyet'ul Kipti"nin⁵ aşiretinden ve ahlak açısından kendi asrının en üstün kadınlarından. Peygamber (s.a.v.) bir rivayetinde onu "Hayret-ul İma" yani cariyelerin en üstünü diye adlandırmıştır⁶ ve İmam Musa bin Cafer (a.s.) yıllar önce bu hanımın İmam Rıza'nın (a.s.) evine geleceğini ve bazı özelliklerini bildirmiş ve ashablarından "Yezid bin Selit" vasıtasıyla ona selam göndermişlerdir.⁷

İmam Rıza (a.s.)'ın kızkardeşi "Hakime" der ki:
"İmam Muhammed Takî (a.s.)'ın doğumunda kardeşim benden "Heyzerân"ın yanında olmamı istedi. Bebek, doğumunun üçüncü gününde gözlerini semaya doğru açtı, sağa ve sola baktı ve dedi: *"Eşhedu en'la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden Resulullah"* Ben böyle şaşırtıcı bir olayı görünce korkarak kalktım, kardeşimin huzuruna gittim ve gördüğüm şeyleri arzettim. Bunun üzerine İmam (a.s.) şöyle buyurdu: *"Bundan sonra Ondan göreceğiniz*

⁵- Mariya, Kipti idi; müslüman olup Resulullah'la (s.a.v.) evlenmiş, Resulullah'ın İbrahim adlı evladını dünyaya getirmiştir.

⁶- Kâfî, c. 1, s. 323.

⁷- Kâfî, c. 1, s. 315.

hayret verici olaylar, şimdiye kadar gördüklerinizden daha fazla olacaktır."⁸

"Ebu Yahya San'âni" diyor ki: "İmam Rıza'nın (a.s.) huzurundaydım, küçük bir bebek olan İmam Cevad'ı (a.s.) O'nun yanına getirdiler, İmam (a.s.): *"Bu öyle bir mevlud (çocuk) ki O'ndan daha kutlusu Şiâ için dünyaya gelmemiştir."*⁹

İmam (a.s.)'ın böyle buyurmasının sebebi önceden değindiğimiz konulardan dolayı olabilir. Çünkü şîâlar İmam Rıza'nın (a.s.) yerine geçecek kimse yok diye endişeleniyorlardı. İmam Cevad'ın doğumu bu endişeyi giderdi ve onları şüpheye düşmekten kurtardı.

Nevfeli diyor ki: İmam Rıza (a.s.) Horasan'a yolculuğa çıktığı zaman O'na: "Bana bir emir ve buyruğunuz var mı? dedim.

İmam (a.s.): *"Benden sonra evladım "Muhammed"e (a.s.) uy. Çünkü ben geri dönmeyeceğim bir yolculuğa çıkıyorum."*¹⁰ buyurdular.

İmam Rıza (a.s.)'ın katibi olan Muhammed bin Ebi İbâd şöyle der: "İmam (a.s.), oğlu Muhammed'i künyesiyle anardı ve İmam Cevad'dan (a.s.) mektup geldiği zaman: "Ebu Cafer (a.s.) yazmıştır..." buyuruyordu. İmam Rıza (a.s.)'ın emriyle Ebu Cafer'e (a.s.) mektup yazdığım zaman, O'na saygı ve ihtiramla

⁸- Menâkıb, c.4, s.394.

⁹- Envâr-ul Behiyye,s.125 ve Kâfi c.1, s.321 ve İrşâd-ı Mufid, s.299.

¹⁰- Uyun-u Ahbar'ur Rıza, c.2, s.216.

hitab ederdi. İmam Cevad'dan (a.s.) gelen mektuplar fevkalâde güzel ve fasihti."

Yine Muhammed bin Ebi İbad, İmam Rıza'dan (a.s.) şöyle buyurduğunu duydum der: "Benden sonra Ebu Cafer benim vasım ve ailem arasında vekilim olacaktır"¹¹

Muammer bin Hellad söyler ki, İmam Rıza (a.s.) kendisine bir meseleyi sorduklarında şöyle buyurdu: *"Bu meseleyi benden duymaga ne gerek var? Ben zaten Ebu Cafer'i (a.s.) kendi yerime tayin etmişim, O benim vâsimdir Biz öyle bir aileyiz ki, evlatlarımız - hakikat, maarif ve ilmleri- tamamıyla babalarından miras alırlar."*¹² (Yani ilim ve imamet makamı bütünüyle önceki İmam'dan sonraki İmama geçer; onların diğer evlatlarına geçmez).

Hayrani, babasından şöyle nakleder: Horasan'da İmam Rıza'nın (a.s.) yanında idim. Birisi O Hazretten; "Eğer başınıza bir şey gelecek olursa -siz'den sonrakime müracaat etmemiz gerekir?" diye sordu.

İmam (a.s.), *"Oğlum Ebu Cafer'e"* buyurdular.

İmam Rıza (a.s.) soruyu soran şahısın İmam Cevad (a.s.)'ın yaşını yeterli görmediğini ve bir çocuğun İmamet gibi bir görevi nasıl üstlenebileceğine akıl erdiremediğini görünce şöyle buyurdular: *"Allah-u Teâlâ Hz. İsa (a.s.)'ı nebi ve resul seçtiğinde Hz. İsa (a.s.) yaşça Ebu Cafer (a.s.)'den daha küçüktü."*¹³

¹¹- Aynı eser, c.2, s.240.

¹²- Kâfi, c.1, s.321.

¹³- Kâfi, c.1, s.322.

Abdullah bin Cafer der ki: "Safvan bin Yahya ile birlikte İmam Rıza'nın (a.s.) huzuruna gittik, o zaman üç yaşlarında olan İmam Cevad da (a.s.) oradaydı, İmam'dan; *"Eğer başınıza bir olay gelecek olursa vâsiniz kimdir?"* diye sorduk."

İmam (a.s.) Ebu Cafer'i (a.s.) göstererek: *"Bu oğlum"* dediler.

Biz, *"Bu yaşta mı?!"* diye hayretle sorduk.

İmam: *"Evet bu yaşta; Allah-u Teâlâ (c.c.) İsa (a.s.)'ı kendine hüccet seçtiğinde üç yaşında dahi değildi."*¹⁴ buyurdular.

İMAM MUHAMMED TAKÎ'NİN (A.S.) İMAMETİ

İmamet de Peygamberlik gibi Allah Teala'nın, seçkin ve liyakatlı kullarına bağışladığı ilahî bir bağıştır. Bu bağışta yaş önemli değildir. Küçük yaştaki birisinin peygamberlik ve imametinin mümkün olmadığını sananlar, bu kutsal ve ilahi görevi normal meseleler ile karıştırmış ve bunun imkansız olacağını sanmışlardır. Oysaki durum böyle değildir. İmamet ve peygamberlik meselesi Allah-u Teâlâ'nın isteğine bağlı olan bir meseledir. Allah Teala bu mevkiyi, böyle bir makama layık olan kullarına bağışlamaktadır. Bazen de bazı maslahatlardan dolayı Allah-u

¹⁴- Kifayet-ül Asâr, s.324, Bihâr, c.50, s.35 (Bu rivayetin son cümlesi meâlen nakledilmiştir).

Teâlâ bütün ilimleri küçük bir çocuğa bağışlayabilir, veya onu küçük yaşta peygamberliğe veya imamet makamına atayabilir. Bunun hiç bir sakıncası yoktur.

Dokuzuncu İmam Hz. Cevad (a.s.) sekiz veya dokuz yaşlarında yüce imamet makamına eriştiler. Muallâ bin Muhammed diyor ki: "İmam Rıza (a.s.) dünyadan göçtükten sonra, İmam Cevad'ı (a.s.) gördüm ve şîâlara anlatmak için O'nun boy ve biçimine dikkat ettim, bu sırada İmam (a.s.) oturup buyurdular:

"Ey Muallâ, Allah-u Teâlâ İmamet'te de peygamberlik gibi delil getirmiş ve **"Küçük yaşta Yahya'ya pegamberlik verdik"**¹⁵ buyurmuşlardır."

Muhammed bin Hasan bin Ammar diyor ki:

"Medine'de iki yıl boyunca Ali bin Cafer'in huzuruna gidiyordum ve kardeşi İmam Musa bin Cafer'den (a.s.) duyduğu rivayetleri benim için söylüyor ve ben de yazıyordum. Bir gün Mescid-i Nebi'de onun yanında oturmıştım, o sırada İmam Cevad (a.s.) içeri girdi. Ali bin Cafer ayakkabısız ve cübbesiz yerinden kalktı ve İmam'ın elini öperek ağırladı."

İmam: *"Otur ey amca, Allah sana rahmet etsin"* buyurdu.

Ali bin Cafer: "Efendim siz ayakta olduğunuz halde ben nasıl oturayım?" dedi. Yerine döndüğü zaman, dost ve arkadaşları onu kınayıp; "Sen onun babasının

¹⁵- İrşâd-ı Müfid, s.306.

amcası olduğun halde ona neden bu kadar saygı gösteriyorsun?" dediler.

Ali bin Cafer: "Susun, Allah-u Azze ve Celle (elini sakalına atarak) bu ak sakallıyı imamet makamına lâıyk görmeyip de bu delikanlıyı layık gördü ve onu imam kıldı; O'nun faziletini inkar mı edeyim?! Söylediğiniz şeylerden Allah'a sığınırım, ben O'nun kuluyum."¹⁶ dedi.

Ömer bin Ferec diyor ki: "İmam Cevad (a.s.) ile Dicle nehrinin kenarında durmuştuk, ona dedim ki, şiâlarımız sizin Dicle suyunun ağırlığını bildiğinizi iddia ediyorlar."

Buyurdular: *"Acaba Allah-u Teâlâ'nın Dicle suyunun ağırlığını bir sivri sineğe öğretecek kadar gücü var mı?"*

- "Evet Allah kadir'dir", dedim. Bunun üzerine:

- "Ben Allah'ın yanında sivri sinekten ve hatta mahlukatının çoğusundan daha değerliyim."¹⁷ buyurdular.

Ali bin Hisan-i Vâsiti diyor ki: (İmam (a.s.)'ın yaşı küçük olduğundan) İmam (a.s.)'a hediye etmek için yanıma bir kaç tane oyuncak aldım! Huzurlarına gittim. Millet mesele soruyor O da cevap veriyordu. Soruları bittikten sonra gittiler, onlardan sonra İmam da kalkıp gitti. Ben de peşlerine takıldım ve hizmetçisinin vasıtasıyla görüşmek için izin alıp içeri girdim ve selam verdim, selamıma cevap verdiler ama üzgün

¹⁶- Kâfî, c.1, s.322.

¹⁷- Bihar, c.50, s.100 ve Uyun-ul Mucizât, s.113.

görünüyorlardı, oturmama da müsaade etmediler, öne gittim ve oyuncakları yanına bıraktım, öfkeyle bana baktılar, oyuncakları fırlatıp:

"Allah beni oyun oynamak için yaratmamıştır, benim oyunla ne işim var!" buyurdular.

"Ben oyuncakları aldım ve İmam'dan özür diledim, O da kabul edip affettikten sonra dışarı çıktım."¹⁸

GAYBÎ HABER VE MUCİZELERDEN BİR KISIM

1- İmam Rıza'nın (a.s.) şehadetinden sonra, Bağdat ve diğer şehirlerin alim ve bilginlerinden seksen kişi hac töreni için Mekke'ye hareket ettiler. İmam Cevad'la da (a.s.) görüşmek için yolları üstündeki Medine'ye de uğradılar ve İmam Sadık'ın (a.s.) boş olan evlerine indiler...

Küçük yaşta olan İmam (a.s.) onların toplantısına katıldı, "Muvaffak" adında birisi İmam'ı orada bulunarlara tanıttı, herkes saygı için kalkıp selam verdiler. O zaman İmam'dan bir takım sorular soruldu, İmam (a.s.) iyi bir şekilde cevap verdiler. Herkes O'ndaki İmamet eserlerini gördüklerinde onun İmametinden daha fazla emin olup sevindiler ve İmam'ı överek duâ ettiler...

Onlardan, İshak adındaki birisi diyor ki: "Ben de bir mektuba, İmam'dan sormak için on tane mesele

¹⁸- Delâil'ül İmâme, s.212, Bihâr, c.50, s.59.

yazdım ve kendi kendime: "Eğer imam sorularıma cevap verirse eşimin hamile olduğu bebeğin erkek olması için Allah'a dua etmesini istiyeceğim." dedim. Toplantı uzun sürdü, devamlı İmam'dan soru soruyorlar, O da cevap veriyordu, mektubumu yarın İmam'a veririm diye gitmek için kalktım. İmam (a.s.) beni görür görmez:

"Ey İshak! Allah benim duâmı kabul etti, bebeğinin ismini Ahmed koy." buyurdular.

Bunun üzerine; "Allah'a hamdolsun şüphesiz bu Allah'ın hüccetidir" dedim. İshak vatanına döndüğünde Allah Teala ona bir oğlan çocuğu bağışladı, o da ismini Ahmed koydu.¹⁹

2- İmran bin Muhammed-i Eş'arî anlatıyor: "İmam Cevad'ın (a.s.) huzuruna gittim, işlerimi bitirdikten sonra İmam'a: "Ümm'ül Hasan size selam gönderdi ve kendisine kefen yapması için elbiselerinizden birini bağışlamanızı rica etti." dedim.

İmam (a.s.): *"Onun bu işe ihtiyacı kalmadı."* buyurdular.

Ben geri döndüm İmam'ın maksadının ne olduğunu anlayamadım. Ama İmam'ın huzurunda olduğum günden onüç-ondört gün önce Ümm'ül Hasan'ın vefat ettiğini öğrenince İmam'ın maksadının ne olduğunu anlamış oldum."²⁰

¹⁹- Uyun-u Mucizât, s.109; kısaltılmış haliyle alınmıştır.

²⁰- Bihar, c.50, s.43.

3- Ahmed bin Hadid diyor: "Bir grupla hac töreni için Mekke'ye gidiyorduk, eşkiyalar yolumuzu kestiler ve mallarımızı aldılar. Medine'ye yetiştiğimizde bir sokakta İmam Cevad (a.s.) ile karşılaştım, evlerine gittim ve başımızdan geçenleri İmam (a.s.)'a anlattım, bana bir miktar para ve elbise getirmelerini emrettiler ve buyurdular ki; *"Parayı arkadaşların arasında eşkiyaların onlardan aldıkları miktarca bölüştür."* Ben parayı bölüştürdükten sonra İmam (a.s.)'ın verdiği paranın tamı-tamına eşkiyaların bizden aldığı para miktarınca olduğunu gördüm."²¹

4- Muhammed bin Sehl-i Kummi diyor ki: Mekke'de ikâmet ediyordum, Medine'ye gittim ve İmam Cevad'ın (a.s.) huzuruna vardım, İmam'dan bir elbise rica etmek istiyordum, fakat vedalaşınca dek bir türlü isteğimi söyleyemedim. Bir mektup yazarak isteğimi İmam'a iletmemi düşündüm ve bu işi yaptım. Sonra Mescid-i Nebi'ye gittim, iki rekat namaz kılıp yüz defa hayır ve iyilik dilemeğe, sonra kalbime ilham olur ise mektubu göndermeye, olmazsa yırtmağa karar verdim ve öyle yaptım. Kalbimden mektubu göndermemek geçti, mektubu yırtıp Mekke'ye doğru yola koyuldum, o sırada elindeki mendilin içinde bir elbise olan birisinin, kervanların arasında beni aradığını gördüm. Bana yetişerek: "Bu elbiseyi İmam (a.s.) senin için gönderdi" dedi."²²

²¹- Bihar, c.50, s.44, Herâic-i Râvendi'den naklen.

²²- Herâic-i Râvendi, s.237, Bihâr, c.50, s.44.

5- Ağacın Meyve Vermesi

Me'mun İmam Cevad'ı Bağdat'a getirtti, kızını O'na verdi. Ama İmam (a.s.) Bağdat'da kalmayıp eşiyle Medine'ye döndü. Döndüğü sırada halktan bir grup İmam (a.s.)'la vedalaşmak için O'nu şehir dışına kadar uğurladılar. Akşam namazı vakti, eski bir camisi olan bir yere yetiştiler. İmam (a.s.), akşam namazını kılmak için o camiye gitti. Caminin avlusunda o zamana kadar meyve vermeyen bir sedir ağacı vardı. İmam (a.s.) su istedi ve o ağacın dibinde abdest aldı. Akşam namazını cemaat ile yerine getirdi ve ondan sonra dört rekat nafil namazı kıldı ve şükür secdesi etti. Daha sonra oradakilerle vedalaşarak oradan ayrıldı.

O akşamın sabahı ağaç çiçek açıp güzel bir meyve verdi. Oradakiler bu durumu gördüklerinden şaşırıp kaldılar.²³ Yıllar sonra rahmetli Şeyh Müfid'in bu ağacı gördüğünü ve meyvasından yediğini nakletmektedirler.

6- İmam Rıza'nın (a.s.) Şehadetinin Duyurulması

Ümeyye bin Ali diyor ki: "İmam Rıza (a.s.) Horasan'da olduğu zaman ben Medine'de kalıyor ve İmam Cevad (a.s.)'ın evine gidip geliyordum. İmam'ın yakınları selam arz etmek için O'nun yanına geliyorlardı. Bir gün cariyesine, (yakınlarının hanımlarına) yas tutmağa hazırlanmalarını söylemesini emretti.

²³- Nur'ul Ebsâr Şebencî, s.179, İhkâk-ul Hakk, c.12, s.424. Kâfî, c.1, s.497, İrşâd-ı Müfid, s.304 ve Menâkıb, c.4, s.390.

Sonraki gün yine İmam (a.s.) onlara yas tutmağa hazırlanmalarını hatırlattı!

Kime yas tutmak için hazırlansınlar? diye sorduklarında;

"Yeryüzünün en üstün insanına!" buyurdular.

Bir müddet sonra İmam Rıza'nın (a.s.) şehadet haberi geldi ve İmam Cevad'ın (a.s.): "*Yas tutmak için hazırlanın*" dediği gün, İmam Rıza'nın (a.s.) Horasan'da şehid olduğu anlaşıldı.²⁴

7- Kadı'nın İtirafı

Peygamber ve imamet ailesinin düşmanlarından biri olan kadı Yahya bin Eksem'in kendisi itiraf ediyor: Bir gün Peygamber'in (s.a.v.) türbesinin yakınında İmam Cevad'ı (a.s.) gördüm, onunla çeşitli meseleler hakkında tartıştım, sorularımın hepsine cevap verdi. Ona dedim ki: Vallahi sizden birşey sormak istiyorum ama utanıyorum.

İmam (a.s.): "*Sen soruyu dile getirmeden ben cevap veririm; sen İmam'ın kim olduğunu sormak istiyorsun!*" dediler.

Ben şaşkınlıkla: "Evet vallahi sorum bu idi", dedim.

Bunun üzerine: "*İmam benim*" buyurdular.

Dedim ki: Bu iddiaya deliliniz var mı?

²⁴- A'lam'ul Verâ, s.334.

O sırada İmam (a.s.)'ın elindeki asa dile geldi ve: "O benim mevlam, zamanın İmam'ı ve Allah'ın Hücceti'dir"²⁵ dedi.

8- Komşunun Kurtuluşu

Ali bin Cerir diyor ki: İmam Cevad'ın (a.s.) huzuruna gitmiştim. İmam (a.s.)'ın koyunlarından biri kaybolmuştu. Komşulardan birini hırsızlıkla suçlayarak çeke, çeke İmam (a.s.)'ın yanına getirdiler.

İmam (a.s.):

"Vay halinize! Bırakın onu, koyunu o çalmadı, koyun şimdi filan'ın evindedir gidin onu alıp getirin." buyurdular.

İmam (a.s.)'ın buyurduğu eve gidip koyunu orada buldular. Ev sahibini hırsızlık suçuyla tutuklayıp döverek elbisesini yırttılar. Ama o, koyunu çalmadığına yemin ediyordu. Onu İmam (a.s.)'ın yanına getirdiler, İmam (a.s.): *"Yazıklar olsun size, bu kişiye zulüm ettiniz, koyun kendiliğinden onun evine girmişti ve onun bundan haberi yoktu."* buyurdular.

Sonra İmam (a.s.), onun kalbini almak ve yırtılan elbisesini telafi etmek için bir miktar para ona bağışladı.²⁶

9- Mahpusun Kurtuluşu

Ali bin Halid diyor ki: "Sammirra'da, peygamberlik iddiasında bulunan bir kişiyi, eli kolu bağlı olarak

²⁵- Kâfi, c.1, s.353 ve Bihâr, c.1, s.68.

²⁶- Bihâr, c.50, s.47, H. Râvendî'den naklen.

Şam'dan getirip burada zindana attıklarından haberdar oldum. Bundan dolayı zindana gittim, zindancıya onunla görüşmek istediğimi söyledim, beni onun yanına götürdüler, onun akıllı ve anlayışlı birisi olduğunu gördüm. Meselen nedir? diye sorduğumda şöyle dedi:

"Şam'da şehidlerin serveri Hüseyin bin Ali'nin (a.s.) mukaddes başlarının mızrakta teşhir edildiği yerde* ibadet ile meşgul idim, vakit gece yarısıydı. Ansızın birinin önümde durduğunu ve bana "kalk" dediğini gördüm.

Ayağa kalktım ve onunla bir kaç adım gittim, birden Kufe camisinin önünde olduğumuzu gördüm. Bana: "Bu camiye tanıyor musun?" diye sordu. "Evet tanıyorum, bu Kufe cami'idir" dedim.

Orada namaz kıldık ve dışarı çıktık, yine biraz yol gittik, sonra Medine'de Mescid-i Nebi'de olduğumuzu gördüm. Peygamber (s.a.v.)in türbesini ziyaret ettik ve mescid'de namaz kıldıktan sonra dışarı çıktık ve biraz daha gittik. Ansızın kendimi Mekke'de Allah'ın evinde buldum. Tavaf edip dışarı çıktık ve biraz daha gittikten sonra kendimi Şam'daki yerimde buldum ve o şahıs nazarımdan kayboldu.

Gördüklerimden dolayı şaşkınlık ve hayretler içindeydim. Aradan bir yıl geçtikten sonra yine o adam geldi ve geçen yılki yolculuk ve macera yine aynı şekilde tekrarlandı. Bu defa o adam benden ayrılmak istediği zaman kendisini tanıtmayı için yemin

* - Şam'da "Re'sul Hüseyin" adıyla anılan meşhur yer.

verdirdim. Bunun üzerine: "Ben Muhammed (Takî) bin Ali (Rıza) bin Musa bin Cafer bin Muhammed bin Ali bin Hüseyin bin Ali bin Ebu Talib'im" dedi.

Bu macerayı bazılarına naklettim ve bu haber Mutasım-ı Abbasi'nin veziri Muhammed bin Abdul-Melik-i Zeyyat'a yetiştî. O da beni zincire vurdurup buraya getirilerek zindana atılmamı emretti ve yalan yere halka, benim peygamberlik iddiasında bulunduğumu yaydılar.

Ali bin Halid der ki ona: "Senin maceranı (eğer gerçekten haberi yoksa), haberi olması için Zeyyat'a yazmamı istiyor musun?" dediğimde adamcağız, "Yaz" dedi.

Ben de macerayı Zeyyat'a yazdım, o da gönderdiğim mektubun cevabında: "Ona söyle, onu bir gecede Şam'dan Kufe, Medine ve Mekke'ye götürüp gezdiren kişiden, kendisini zindandan kurtarmasını istesin!" diye yazdı.

Bu cevaptan üzüldüm ve ertesi gün cevabı ona söylemek ve teselli vermek için zindana gittim. Ama oradaki zindancılar, bekçiler ve diğer bir çoğunun üzgün ve perişan olduklarını gördüm; "Ne olmuş?" diye sordum.

Dediler ki: "Peygamberlik iddiası eden adam dün gece zindandan dışarı çıkmış, ama nasıl çıktığını bilmiyoruz! Yerin dibine mi girdi, yoksa kuş olup

uçu mu?! Ne kadar aradıysak da bir eser bulamadık."²⁷

10- İmam Rıza'nın (a.s.) yakın ashablarından olan ve İmam'ın şehadetinden sonra Me'mun'un emri ile zindana atılan Ebu's-Salt-i Herevi diyor ki: "Zindana atıldığımdan beri bir yıl geçiyordu. Bu müddet zarfında çok sıkıldım, bir gece uyanık kaldım, ibadet ve dua ile meşgul oldum, Peygamber ve Ehl-i Beyt'ini kendime aracı ederek Allah-u Teâlâ'dan, onların hatırı için beni zindandan kurtarmasını istedim. Henüz duâm bitmemişti ki, İmam Cevad'ın (a.s.) zindanda benim yanımda olduğunu gördüm. "Ey Ebu Selit sıkıldın mı?" diye sordu. "Evet vallahi sıkıldım" dedim.

Buyurdular ki: "Ayağa kalk!" Ayağa kalktığımda ellerini benim zincirlerime vurdular, bağlar çözüldü, sonra elimden tutup zindandan dışarı çıkardılar. Nöbetçiler beni gördüler, ama İmam (a.s.)'ın o kerameti karşısında konuşacak güçleri yoktu. İmam (a.s.), beni dışarı çıkardıktan sonra şöyle buyurdular: "Git, Allah (c.c.) yardımcın olsun, bundan sonra asla Me'mun'un yüzünü görmeyeceksin, o da seni görmeyecektir." Gerçekten de İmam (a.s.)'ın buyurduğu gibi oldu.²⁸

²⁷- İrşâd-ı Mufîd, s.304, A'lam'ul Verâ, s.332, İhkâk-ul Hakk, c.12, s.427, el Fusul-ul Muhimme, s.289.

²⁸- Muntche'l A'mâl, İmam Rıza'nın (a.s.) Hayatı bölümü, s.27. Uyun-u Ahbar, c.2, s.247. Bihâr, c.49, s.303.

11- Mu'tasım-ı Abbasi'nin Meclisinde

İbn-i Ebi Duvad* ile dostluk ve samimiyeti olan Zerkân diyor ki: "Bir gün İbn-i Ebi Duvad kederli bir halde Mu'tasım'ın meclisinden dönüyordu, sebebini sordum", "Keşke bundan yirmi yıl önce ölmüş olsaydım!" dedi.

Niçin? diye sordum. Cevap verdi:

"Mu'tasım'ın meclisinde Ebu Cafer'in -İmam Cevad- yüzünden başıma gelen şey için!"

"Mesele nedir?" diye sordum. Anlattı:

Bir kişi yaptığı hırsızlığı itiraf etti ve halife -Mu'tasım-dan ilahi haddi uygulamasını ve böylece kendisini temizlemesini istedi. Halife bütün alimleri topladı ve Muhammed bin Ali -İmam Cevad- (a.s.)'ı getirtti ve bizden hırsızın eli nereden kesilmeli? diye sordu.

Ben: "Bilekten," dedim. Mu'tasım:

"Delilin nedir?" diye sordu. Cevap verdim:

"Çünkü teyemmüm ayetindeki *"yüz ve ellerinizi (toprakla) mesh ediniz"*²⁹ ellerden maksat bileğe kadar olan miktardır.

Alimlerden bir kısmı bu konuda benimle aynı fikirde idiler ve hırsızın elinin bilekten kesilmesi gerektiğini söylüyorlardı, ama diğer bir grup, dirsekten kesilmesinin gerekli olduğunu vurguluyorlardı. Mu'tasım sebebini sorduğunda; Abdest ayetindeki;

*- İbn-i Ebi Duvâd, Me'mun, Mu'tasım, Vâsıg ve Mütevekkil dönemlerinde Bağdat'da kadılık yapmıştır. (İbn-i Ebi Duvad yanlıştır, doğrusu Ahmet bin Ebu Davuddur çev.)

²⁹- Mâide Suresi: 5.

"yüz ve ellerinizi dirseğe kadar yıkayın"³⁰ ellerden kast edilen yer dirseğe kadar olan kısımdır." dediler.

Bunun üzerine Mu'tasım Muhammed bin Ali (a.s.)'a -İmam Cevad- dönerek: "Bu konuda sizin görüşünüz nedir?" diye sordu: "Bunlar görüş bildirdiler, bu konuda beni mazur gör" dedi.

Mu'tasım yemin verdi ve kendi görüşünüzü söylemelisiniz diye ısrar etti.

Muhammed bin Ali (a.s.): *"İsrar ettiğin ve yemin verdiğin için görüşümü söylüyorum. Bunlar yanılıyorlar, çünkü bu hırsızın sadece parmakları* kesilmelidir"* dedi.

Mu'tasım: "Bunun delili nedir?" diye sordu.

İmam: *"Çünkü Allah'ın Resul'ü buyurmuşlardır ki, yedi organ ile secde yapılır; yüz (alın), iki elin ayası, iki diz kapağı ve iki ayağın iki başparmağı. Binaenaleyh eğer hırsızın eli bilek veya dirsekten kesilmiş olursa namazın secdesini yerine getirmesi için artık eli kalmaz. Allah-u Teâlâ da: "Şüphe yok ki secde edilen yerler Allah'a aittir, artık orada Allah'la beraber hiç kimseyi çağırmayın"*³¹ buyurmaktadır. Binaen aleyh yedi secde azası Allah'a aittir. Allah'a ait olan şey kesilmez"

İbn-i Ebi Du'ad diyor ki: "Mu'tasım, Muhammed bin Ali (a.s.)'ın cevabını beğendi ve O'nun dediği gibi hırsızın parmaklarını kestiler. Biz de o kalabalığın

³⁰- Mâide Suresi: 5.

* - Maksad, dört parmağıdır; çünkü elin başparmağı kesilmez.

³¹- Cin Suresi: 18.

karşısında utandık, ve ben orada utancımdan ölümü arzuladım..."³²

EVLENME KOMPLOSU

İmam Rıza'nın (a.s.) hayatını anlatırken demiştik ki, Abbasi halifesi Me'mun, halk arasında çıkan karışadan kurtulmak ve Alevilerin ayaklanmalarından korunmak; Şiâ ve İranlıların sevgisini kazanmak için, kendini Peygamber (s.a.v.)'in Ehl-i Beyt'ini sevenlerden göstermek ve İmam Rıza (a.s.)'ya tahmil etmekle, hem maksadını ameli yapmaya ve hem de İmam (a.s.)'ı yakından kontrol etmeye çalıştı.

Öte yandan Abbasoğulları, Me'mun'un bu hareketi ve hilafetin Abbasoğulları'ndan Alevilere geçme ihtimali sebebiyle oldukça kızgın ve öfkeliydiler. Bu yüzden ona muhalefet etmeye kalkıştılar, İmam (a.s.), Me'mun tarafından zehirlenerek şehid edilince rahatlayıp sevindiler, yine Memun'a yöneldiler.

Me'mun, çok gizlice İmam (a.s.)'ı zehirlemişti ve halkın bu cinayetten haberdar olmamasına çalışıyordu. Cinayetini örtbas etmek için kendisini üzüntülü ve yaslı gösteriyordu. Hatta üç gün İmam (a.s.)'ın mezarının yanında kaldı, ekmek tuz yedi, kendini yaslı olarak tanıttı. Fakat bunca ikiyüzlülüğüne rağmen yine de Aleviler, İmam (a.s.)'ın katilinin Me'mundan başka birisinin olmadığını

³²- Ayâşı Tefsiri, c. 1, s.319, Bihâr, c.50, s.5.

öğrendiler. Bundan dolayı çok rahatsız olup O'na karşı kin beslemeye başladılar. Me'mun, saltanatının yine tehlikede olduğunu görünce, bunun önünü almak ve bir çare bulmak için yeni bir düzen kurmaya başladı. İmam Cevad'a (a.s.) güler yüz ve sevgi gösterip daha fazla faydalanmak için kızını İmam (a.s.) ile evlendirdi ve veliahtlığı İmam Rıza (a.s.)'ya tahmil ederek elde etmek istediği istifadeleri bu yolla da elde etmeye çalıştı.

Bu maksatla hicri 204'üncü yılda, yani İmam Rıza (a.s.)'ın şehadetinden bir yıl sonra, İmam Cevad'ı (a.s.) Medine'den Bağdat'a getirtti ve kızı "Ümmü'l Fazl'ın nikahını O'na kıydı.

Reyyân bin Şebib der ki: "Abbassiler, Me'mun'un kızını İmam Cevad (a.s.) ile evlendirme kararını öğrendikleri zaman, hükümetin Abbassilerin elinden çıkması ve İmam Rıza'nın (a.s.) zamanındaki durumun tekrarlanmasından korktular! Bunun için Me'mun'un yanına gidip itiraz ettiler ve bu işten vazgeçmesi için O'na yemin verip: "...Sen uzak ve yakın geçmişte bizimle Aleviler arasında geçenleri ve senden önceki halifelerin onları sürgün ve tahkir ettiklerini bilmiyor musun? Biz bundan önce veliahtlığı Rıza'ya (a.s.) bıraktığın için endişeleniyorduk, ama Allah o müşkülü halletti. Şimdi seni Allah'a yemin veriyoruz ki bizi tekrar üzme, bu evlilikten vazgeç kızını uygun gördüğün Abbassilerden birisiyle evlendir" dediler.

Me'mun şöyle cevap verdi: "Sizlerle Aleviler arasında geçenlerin sebebi siz idiniz, insaflı düşünecek olursanız onlar sizden daha çok liyaket-

lidirler. Benden önceki halifelerin, Alevilere yaptıkları akrabalık bağını kesmek, akrabalığı kesmek ise merhametsizlik (akrabalığı kesmek) idi ve ben bu işten Allah'a sığınırım. Rıza'nın (a.s.) veliahdlığı konusunda da pişman değilim, ben O'ndan hilafeti kabul etmesini rica ettim ama O kabul etmedi ve ilahi takdire vakî oldu. Ebu Cafer Muhammed bin Ali -İmam Cevad- (a.s.) hakkında ise söylemem gerekir ki, ben onun küçük yaşına rağmen ilim ve fazilet sahiplerinden fazilette ehillerinden daha üstün olduğu kanısındayım, bundan dolayı onu, kızımla evlenmesi için seçtim ve bu fevkalâde bir tercihtir. Bu konunun bana aydınlandığı gibi ve doğru olan görüşün de benim görüşüm -onun kızımla evlenmeğe liyakati- olduğunu bilmelemini ve bütün halkın da aydınlanmasını umarım."

Abbasiler: "Her ne kadar bu delikanlıyı sevmişsen de O henüz çocuktur, ilmi ve bilgisi yoktur, sabret, edep ve dini ilimler öğrensın sonra maksadını ameli kıl." dediler.

Me'mun: "Yazıklar olsun size! Ben bu delikanlıyı sizden daha iyi tanırım o, öyle bir ailedendir ki, ilimleri Allah'tandır ve öğrenmeye ihtiyaçları yoktur. O'nun babaları ilim ve edep öğrenmekte halka muhtaç değillerdi. Eğer söylediğim şeylerin sizin için de aydınlanmasını istiyorsanız onu imtihan edin." dedi.

Abbasiler: "Bu iyi bir öneri, O'nu deneyeceğiz ve sizin huzurunuzda O'ndan fıkıh hakkında mesele soracağız, eğer doğru cevap verirse artık itiraz etmeyeceğiz ve herkese halifenin görüşünün doğru olduğu aydınlanacak, ama eğer cevap veremezse

bizim meselemiz de hallolacak ve halife bu evlilikten vazgeçecek." dediler.

Me'mun: "İstedığınız zaman onu imtihan edebilirsiniz" dedi.

Abbasiler, dönemin kadısı Yahya bin Eksem'e müracaat edip, İmam Cevad'a (a.s.) bilmeyeceği bir mesele sorması için ona büyük vaadlerde bulundular. Yahya da kabul etti, sonra Me'mun'un yanına geri döndüler ve ondan bu iş için bir gün belirlemesini istediler. Me'mun da bir gün belirledi ve herkes o gün toplandı. Me'mun, meclisin başında İmam Cevad (a.s.) için bir yer ayırmalarını emretti. İmam içeri girdi ve önceden kendisi için ayrılan yerde oturdu. Yahya bin Eksem de İmam'ın karşısında oturdu. Me'mun, İmam'ın yanında ve diğerleri de kendi yerlerine geçip oturdular.

Yahya bin Eksem, Me'mun'a: "Ebu Cafer'den (a.s.) bir soru sormama izin verir misiniz?" deyince Me'mun:

"Onun kendisinden izin isteyiniz" dedi.

Yahya, İmam'a dönerek: "Kurban olayım, bir soru arzetmeme müsaade ediyor musunuz?" dedi.

İmam (a.s.): "*Sorabilirsin*" buyurdular.

Yahya: "Kurban olayım, hac töreninde İhram'a giren bir kişinin avı öldürmesi* hakkındaki şer'i hüküm nedir?" diye sordu.

İmam (a.s.) buyurdular ki: "*Bu meselenin çeşitli kısımları ve hükümleri vardır: Harem'in içinde miydi,*

* - Hacc veya umre için ihrama bürünenin avlaması haramdır.

dışında mı? Bu işin haram olduğunu biliyor muydu, bilmiyor muydu? Bilerek mi öldürdü, bilmeyerek ve yanlışlıkla mı? Köle miydi, yoksa hür mü? Çocuk muydu, büyük mü? Bu işi ilk kez mi yapıyordu, yoksa ikinci kez mi? Av kuş muydu, yoksa başka bir şey miydi? Küçük müydü, büyük mü? Avı öldüren yaptığı işten pişman mı, yoksa tekrar yapmaya kararlı mı? Gece mi avladı gündüz mü? İhrama Umre için mi girmişti, hacc için mi?"

Yahya bin Eksem, o zaman henüz dokuz yaşında olan İmam'ın sorunun aslını böyle açıklamasına şaşırıp kaldı, acizlik ve yenilgi eserleri yüzünden okunuyordu, kekelemeye başladı, öyle ki orada bulunan herkes -İmam (a.s.)'ın ilmi kudreti ve Yahya'nın yenilgisinin farkına vardılar.

Me'mun: "Allah'ın bu nimetine ve benim görüşüm doğru çıktığından dolayı O'na şükürler olsun." (Sonra Abbasilere dönerek): "Acaba inkar ettiğiniz şeyi gördünüz mü?!" dedi.

Bu mecliste Me'mun İmam (a.s.)'a, kızıyla evlenmesini önerdi ve nikâh hutbesini de kendisinin okumasını istedi, İmam da kabul etti ve hutbenin başında şöyle buyurdu:

"Allah'a nimetine itiraf ederek hamdediyorum, O'nun vahdaniyetine ihlastan dolayı la ilahe illallah söylüyorum ve O'nun selamı mahlukların efendisi Muhammed'e (s.a.v.) ve O'nun soyundan seçilenlere olsun.

Şüphesiz Allah'ın insanlara fazl ve ihsanından biri de onları helalla haramdan mustağni kılmasıdır.

Allah buyurmuştur ki: "İçinizden evli olmayanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden salih olanları nikahlayıp evlendirin; Eğer fakir iseler Allah, kendi fazlından onları zengin eder. Allah geniş nimet sahibidir, bilendir." (Nur/32)

İmam (a.s.), Hz. Fatime'nin (a.s.) mehriyesi (nikah bedeli)ne denk olan bir mehriyeyle (yani beş yüz dirhemle) Me'mun'un kızıyla evlenmeğe razı oldu. Me'mun, kızından taraf nikah akdini okudu ve İmam Cevad (a.s.)'da kabul ettiler. Me'mun'un emriyle orada bulunanlara büyük hediyeler verildi... Yemekten sonra herkes gitti, yalnız Me'mun'un yakınlarından bir grup kaldı. Me'mun, İmam (a.s.)'dan "İhram halinde avlanma"nın çeşitli hallerini açıklamasını istedi, İmam da kabul etti ve açıklamaya koyuldu...*

Me'mun bu izah karşısında İmam (a.s.)'ı çok övdü ve bu defa İmam (a.s.)'ın Yahya bin Eksem'den bir mesele sormasını rica etti.

İmam (a.s.), Yahya bin Eksem'e dönerek buyurdu-lar: "Sorayım mı?" Yenilgiye uğrayan ve İmam'ın ilminin üstünlüğünden korkan Yahya: "Kurbanınız olayım, isterseniz sorun; bilirim cevap veririm, bilmezsem Siz'den faydalanır ve öğrenirim" dedi.

İmam (a.s.) Yahya'ya şöyle bir soru sordular: "Bir adam, günün başlangıcında bir kadına bakar bu bakış ona haram olursa; kuşluk vaktinde o kadın, aynı adama helâl olup zevâl (öğle) vaktinde yine haram

* İmam'ın bu açıklamasının tam şerhi için hadis kitaplarına bkz. Örneğin; bu hadis Tuhaf-ul Ukul kitabında geçmiştir.

olursa, derken ikinci vakti yine helâl olup akşamleyin haram olursa, yatsı zamanı, aynı kadın yine aynı adama helal, geceleyin haram, gün ışıırken helal olursa, buna ne dersin. Aynı kadın, aynı adama, nasıl haram ve helal oluyor? Açıkla."

Yahya: "Vallahi bu sorunun cevabını bilmiyorum. Lütfeder söylerseniz, faydalanırız!.." dedi.

İmam (a.s.) şöyle buyurdular:

"O kadın, bir kişinin cariyesidir; ona, yabancının bakması haram'dır, kuşluk vakti onu sahibinden satın alır, bakması helal olur. Zevâl vaktinde onu azad eder, haram olur. İkinci vakti nikahlar, helal olur. Akşam, zihar eder kadın kendisine harâm olur. Yatsı vakti kefâret verir, helal olur. Geceleyin bir talakla boşar, harâm olur. Gün ışıırken rücu eder, helal olur."*

Me'mun, meclistekilere; "İçinizden bu meseleye, şu şekilde cevap verecek, yahut önceki soruyu o tarzda cevaplandırabilecek birisi var mı?" dedi. Mecliste bulunanlar; "Vallahi yok!.." dediler.³³

Dikkat edilmesi gerekir ki, Me'mun zahirde dost görünmesine rağmen onun, bütün ikiyüzün davranışların bu evlilikten siyasi hedefler'den başka

*- Zihar İslam'dan önce cahiliyet döneminde talak sayılıyordu ve kadın ebedi olarak haram oluyordu. Onun hükmü İslam'da değişti, sadece haram ve kefarete sebep oldu. Zihar erkeğin kendi hanımına: "Sen bana, annem, bacım veya kızımın arkası gibisin" demesidir. Böyle demiş olursa, eşinin kendisine helal olması için kefaret vermelidir. Daha fazla bilgi edinmek isteyen İlm-i Hal kitaplarına bakabilir.

³³- İrşâd-ı Mufid, s.299, Kummi'nin Tefsiri, s.169, Tabersi'nin İhticâc'ı, s.245, Bihâr, c.50, s.74 - 78.

bir maksadı yoktu. Şu hedefleri takip ediyordu söylenebilir:

1- Kızını İmam (a.s.)'ın evine göndermekle, her zaman için İmam'ı kontrol altına almak ve bütün işlerinden haberdar olmak istiyordu. (Gerçekte Me'mun'un kızı da söz taşıyor ve babasına ispiyonculuk vazifesini yapıyordu. Tarih de bu hakikata şahittir).

2- Bu vesileyle İmam'ı (a.s.) kendi şatafatlı sarayına bağlamak, oyun ve eğlenceye çekmek, böylece İmam'ın (a.s.) azâmetini lekelemek ve O'nu, halkın nazarında imamet ve ismet makamından aşağı düşürüp alçaltmayı düşünüyordu.

Muhammed bin Reyhan der ki: "Me'mun her ne kadar İmam Cevad'ı (a.s.) oyun ve eğlenceye sokmaya çalışıyorduydu, muvaffak olamıyordu. Me'mun, İmam'ın (a.s.) evlilik töreni adıyla düzenlediği bir mecliste, yüz tane cariyeyi, ellerinde mücevherlerle dolu kadehler olduğu halde İmam (a.s.) içeri girdiği ve yerine oturduğu zaman O'nu karşılamaları için görevlendirmişti. Onlar da aynı şekilde bu işi yaptılar, ama İmam (a.s.) onlara hiç teveccüh ve itina etmedi ve hareketiyle bu işlerden nefret ettiğini anlattı.

Bu meclise okuyup çalgı çalmak için bir çalgıcı getirmişlerdi. Çalgıcı işine başladığı zaman İmam (a.s.) ona; "*Allah'tan kork*" diye seslendi. Çalgıcı maneviyatın derinliklerinden ve ilahi güçten mayalanmış İmam'ın (a.s.) emrinin sertliğiyle kendisini öyle kaybetti ki, çalgı aleti elinden düştü ve artık

hayatının sonuna kadar çalgı çalmak için ellerinden yararlanamadı.³⁴

3- Bu evlilikle, kendi aleyhine olan Alevilerin itiraz ve kıyamını engellemeye ve kendisini; Alevilerin dostu tanıtmaya çalışıyordu.

4- Me'mun yine bu vesileyle halkı aldatmak istiyordu. Nitekim bazen şöyle diyordu: "Ben, Eba Cafer'in (a.s.) kızından çocuk sahibi olması ve böylece Peygamber (s.a.v.) ve Ali bin Ebi Talib'in (a.s.) soyundan gelen bir çocuğun büyük babası olmam için bu işe teşebbüs ettim!".³⁵ Ama Me'mun'un bu hilesi neticesiz kaldı. Çünkü Me'mun'un kızı asla bebek doğurmadı. İmam Cevad'ın (a.s.) "Hâdi (a.s.), Musa Uberka, Hüseyin, İmran, Fâtıma, Hatice, Ümmü Gulsum, Hakime" isimindeki evlatlarının hepsi asil ve güzel ahlaklı bir cariyeye olan "Semane-i Mağribiye" adındaki diğer eşinden türedi.³⁶

Me'mun'un bu kadar ısrar ettiği evlilik, tamamen siyasi hedeflere dayanıyordu. Bu evlilik rahat bir yaşayışla içiçe olduğu halde, babaları gibi dünyaya önem vermeyen İmam (a.s.) için değerli olamazdı. Hatta, Me'mun'la yaşamak İmam (a.s.) için ızdırıp vericiydi.

³⁴- Kâfi, c.1, s.494. Bihâr, c.50, s.60.

³⁵- Yâkubi Târihi, c.2, s.454.

³⁶- Muntchiy'ul A'mâl, c.2, s.235. Tohfet'ul Ezhâr'dan naklen. Aynı eserin aynı sayfasında, Zeyneb, Ümmü Muhammed ve Meymüne'nin de İmam Cevad'ın (a.s.) kızları olduğu geçer. Şeyh Mufid de "Emâmec" adlı bir kızından sözeder İmamın.

Hüseyin Mekari der ki: "Bağdat'ta İmam'ın (a.s.) huzuruna gittim, O'nun yaşantısını görünce aklımdan." İmam (a.s.)'ın rahat bir yaşama kavuşmuş, artık kendi vatanı Medine'ye dönmez" diye geçti. İmam (a.s.), bir an başını aşağı eğdikten sonra kederden rengi sarardığı halde başını kaldırdı ve buyurdu: *"Ey Hüseyin! Allah Resulü'nun Hareminde arpa ekmeği ve iri taşlı tuz benim yanımda şimdiki gördüğün bu hal-den daha iyidir."*³⁷

Bunun için İmam (a.s.) Bağdat'ta kalmadı ve eşi Ümmü'l Fazl ile Medine'ye döndü ve 220 yılına kadar öylece Medine'de kaldı.

Me'mun hicri 218'de öldü ve onun yerine kardeşi Mu'tasım geçti, hicri 220'de Mu'tasım, İmam'ı (a.s.) yakından gözetmek için Medine'den Bağdat'a getirtti. Önceden de değindiğimiz gibi hırsızın elinin nereden kesilmesi gerektiğinin belirlenmesi için kurulan bir meclis'e İmam (a.s.)'ı da çağırdılar. Bu mecliste Bağdat Kadısı İbn-i Ebi Davud ve diğerleri mahcup oldular, ondan bir kaç gün sonra İbn-i Ebi Duvad, İmam'a olan kin ve kıskançlığından Mu'tasım'ın yanına gidip şöyle dedi: "Hayrınızı istediğim için size öğüt vermeyi kendime farz biliyorum. Bir kaç gün önceki olay sizin hükümetinizin lehine değildi. Çünkü fıkıh bilginleri ve hükümetin ileri gelenleri huzurunda Ebu Cafer'in, yani müslümanların yarısının onu halife ve sizi ise onun yerini gasbeden birisi olarak bildikleri bir kimsenin

³⁷- Hcrâic-i Râvendi, s.208, Bihâr, c.50, s.48.

fetvasını diğerlerin fetvasına tercih ettiniz. Bu, halk arasında yayıldı ve onun şiaları için bir koz oldu."

İmam'a (a.s.) her yönden düşmanlık besleyen Mu'tasım, İbn-i Ebi Du'vad'ın sözlerinden daha fazla tahrik oldu ve İmam'ı (a.s.) öldürmeyi kararlaştırdı. Sonunda iğrenç kararını uygulayıp hicretin 220. yılı Zil'kade ayının sonunda İmam'ı zehirleyerek şehid etti.

İmam Ebu Cafer'in -İmam Cevad'ın- (a.s.) pak naşını, Bağdat'taki Kureyş Mezarlığı'nda cedleri İmam Musa bin Cafer'in (a.s.) mezarlarının yanına defnettiler.³⁸ Allah'ın rahmeti O'na ve tertemiz babalarının üzerine olsun. Bu iki İmam'ın (a.s.) mezarları şimdi "Kazimeyn" adıyla meşhurdur. Burası eskiden beri müslümanların ziyaretgâhı olmuştur.

İMAM CEVAD (A.S.) MEKTEBİNİN ÖĞRENCİLERİ

İmamlarımız da (a.s.) Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gibi halkın eğitim ve terbiyesi için çaba harcıyorlardı. Dikkat edilmesi gerekir ki, onların işi eğitim müesseseleriyle kıyaslanamaz. Eğitim müesseselerinin eğitim ve öğretimi için belli bir vakitleri vardır, o vak-
tin dışında tatildirler ve hizmet etmezler. Ama Masum İmamlar (a.s.) her zaman halkı eğitmeye ve

³⁸- İrşâd-ı Mufid, s.307, A'lam'ul Verâ, s.338, Bihar, c.50, s.6, Muntehe'l A'mal, c.2, s.234.

kılavuzluğa hazırdılar, onların hareketleri, sözleri, dostlukları ve hatta günlük yaşantılarının her köşesi, onlarla temasta olanlar için dersti. Onlarla oturup kalan herkes istediği zaman onların ahlak ve ilimlerinden faydalanabilirdi. Onlara istedikleri kadar soru sorup cevap alabilirlerdi. Her sıkıntılarında onlara uğrayıp gereken yardımı görürlerdi.

Böyle bir medresenin, peygamber ve İmamlar'ın (a.s.) mektebinden başka hiç bir zaman ve hiç bir yerde olmadığı besbellidir. Böyle özelliği ve faydası olan bir mektebin ne kadar cezbedici ve çekici olduğu malumdur. Bunun için Emevi ve Abbasi halifeleri, halkın bu özellikleri tanıdığıında İlahi lider ve hak imamların (a.s.) etrafına toplanacaklarını ve o zaman kendi hükümetlerinin de tehlikeye düşeceğini bildiklerinden dolayı ellerinden geldiğince onların, İslâm'ın hakiki liderleriyle serbestçe temasta bulunmalarını önlemeğe çalışıyorlardı. Yalnız birkaç yıl, İmam Bakır'ın (a.s.) zamanında insanca davranan Ömer bin Abdulaziz hükümetinin iş başında olmasından dolayı ve İmam Sadık'ın (a.s.) zamanında Emevi hükümetinin yıkılmağa başladığı ve Abbasi hükümetinin ise henüz güçlenmediği için, halk o iki İmam'dan (a.s.) serbestçe yararlanabildiler. Bu yüzden İmam Sadık'ın (a.s.) öğrenci ve ravilerinin sayısının dört bine ulaştığını görmekteyiz. Ama diğer dönemlerde imamlardan bazılarının öğrenci ve ravilerinin sayısı pek azdı. Örneğin İmam Cevad'ın

ravi ve öğrencileri yaklaşık yüz on kişi idi.³⁹ Bunun kendisi, İmam Cevad'ın (a.s.) zamanında halkın o Hazret ile temasının ne kadar sınırlı olduğunu gösteriyor. Bununla birlikte bu sınırlı kişilerin arasında büyük şahsiyetler vardı. Örnek olarak onlardan bazılarına değiniyoruz:

1- ALİ BİN MAHZİYAR (r.a):

İmam Cevad'ın (a.s.) dost ve vekillerindendi, İmam Rıza ve İmam Hadi'nin (a.s.) ashabındanda sayılır. Çok ibadet ediyordu, uzun secdelerinden dolayı alnı sertleşmiş ve kabuk bağlamıştı. Şafak vakti, secdeye koyulup bin mü'mine dua etmedikçe başını secdeden kaldırmıyordu. Allah-u Teâlâ'dan kendisi için istediği şeyi onlar için de istiyordu.

Ali bin Mahziyar (ra) Ahvaz'da yaşıyordu, otuzdan fazla kitap yazmıştır⁴⁰, İman ve amel derecesinde öyle bir makama ulaşmıştır ki, İmam Cevad (a.s.) onu takdir etmek için yazdığı mektupta şöyle buyuruyor:

"Bismillahirrahmanirrahim. Ey Ali! Allah sana iyi mükafat bağışlasın, seni cennette sâkin kılsın ve iki dünyanın rezilliğinden korusun ve ahirette bizimle mahşur eylesin. Ey Ali! Ben, seni hayır severlik, itaât, saygı, hizmet ve sana farz olan şeyi yapmak hususunda imtihan ettim ve hiç kimseyi senin gibi bulmadığımı söylersem bu konuda doğru söylediğimi umarım (yalan söylememişim). Allah Firdevs cen-

³⁹- Rical-i Şeyh Tusi, s. 142 ve 342.

⁴⁰- El Kunye ve'l Elkâb, c. 1, s. 424.

netlerini senin mükafatın kılsın. Senin makamın yine senin, sıcak ve soğuktaki, gece ve gündüzdeki hizmetlerin de Ben'den saklı değil. Allah'tan, kıyamet günü bütün milletin toplandığı zaman seni, başkalarının imreneceği özel rahmetine mahsus kılmasını niyaz ederim. "Şüphesiz Allah duayı işitendir."⁴¹

2- AHMED BİN MUHAMMED BİN EBİ NASR-İ BEZENTİ (r.a)

Ahmed Kufe'li olup, İmam Rıza ve İmam Cevad'ın (a.s.) ashabındandı. O iki imam (a.s.)'in yanında özel bir yeri vardı. Başta "el Cami" olmak üzere bir çok kitap yazmıştır. Onun büyük bir alim olduğunu bütün Şia alimleri kabul eder ve güvenilirliğine inanırlar.⁴²

Bu değerli şahıs, diğer üç kişiyle İmam Rıza'nın (a.s.) huzuruna giden ve İmam'ın da ona özel bir saygı ve sevgi gösterdiği kimsedir.*

3- ZEKERİYYA BİN ADEM (r.a):

Zekeriyya, Kum ahalisindendi, şimdi de mezarı Kum şehrinde Şeyhan mezarlığında belli ve meşhurdur, İmam Rıza ve İmam Cevad (a.s.)'in çok yakın

⁴¹- Şeyh Tusi'nin Gaybet adlı eseri, s.225. Bihâr, c.50, s.105.

⁴²- Mu'cem-u Ricâl'ul Hadis, c.2, s.237 ve Ricâl-i Keşîyy, s.555 - 558.

*- Usul-u Din müessesesi yayınlarından sekizinci İmam: Rıza (a.s.) bölümü.

yanarlarından sayılıyordu. İmam Cevad (a.s.) ona dua etmiş ve kendi ashabından saymıştır.⁴³

Bir ara İmam Rıza'nın (a.s.) huzuruna gittiğinde İmam gecenin evvelinden sabaha kadar yalnız bir yerde onunla sohbet etmiştir.⁴⁴

Ve yine; "Benim yolum uzak, her zaman huzuruza gelemiyorum, maarif ve dinimin hükümlerini kimden öğreneyim?" diye soran bir kişiye, İmam (a.s.):

*"Din ve dünya işlerinde güvenilir biri olan Zekeriyya bin Adem'den"*⁴⁵ buyurdular.

4- MUHAMMED BİN İSMAİL BİN BEZİ' (r.a):

Muhammed bin İsmail, İmam Kazım, İmam Rıza ve İmam Cevad'ın (a.s.) ashabından ve şîâların yanında güvenilir kimselerden sayılırdı. Salih, dürüst ve ibadet ehli biriydi. Bir takım kitaplar da yazmıştır. Aynı zamanda Abbasilerin sarayında da çalışıyordu.⁴⁶ Bu konuda İmam Rıza (a.s.) şöyle buyurmuştur:

"Allah-u Teâlâ'nın zalimlerin sarayında bazı kul-ları vardır ki, onların vasıtasıyla kendi delilini âşikâr eder, dostlarını, zalimlerin zulmünden korumak ve müslümanların işlerini ıslah etmek için onlara şehirlerde kudret verir. Onlar, hadise ve tehlikelerde iman ehli'nin sığınakları olurlar ve bizim şîalarımızdan zorluğa düşen ve muhtaç olanlar, onlara koşar, on-

⁴³- Ricâl-i Keşîyy, s.503.

⁴⁴- Muntehe'l A'mâl, Hz. Rıza'nın (a.s.) Hayâtı bölümü, s.85.

⁴⁵- Ricâl-i Keşîyy, s.595.

⁴⁶- Ricâl-ı Necâşi, s.254.

lardan zorluk ve ihtiyaçlarının giderilmesini isterler. Böyle kişiler vasıtasıyla Allah-u Teâlâ mü'minlere zalimlerin korkusundan güven bağışlar. Onlar hakiki mü'minler ve Allah-u Teâlâ'nin yeryüzündeki emin kullarıdır. Mahřer onların nuruyla nurludur. Vallahi cennet onlar için ve onlar da cennet için yaratılmışlardır; mubarekleri olsun." İmam (a.s.) sonra bunu da sözlerine eklediler: "Sizlerden her kim isterse bu makamlara nil olabilir."

Muhammed bin İsmail: "Kurban olayım, nasıl bu makamlara erişebilir?" dediğinde, İmam (a.s.):

"Zalimlerle görünüp şiaları mesrur etmekle." buyurdular. İmam (a.s.), bunları söyledikten sonra, Abbasi sarayının vezirlerinden olan Muhammed bin İsmail'e; *"Ey Muhammed, sen de onlardan ol."*⁴⁷ buyurdular. Hüseyin bin Halid nakleder: "Bir grupta İmam Rıza'nın (a.s.) huzurundaydık Muhammed bin İsmail bin Bezi' hakkında söz aıldır İmam (a.s.): *"Aranızda onun gibi birisinin olmasını isterim"* buyurdular."⁴⁸

Muhammed bin Ahmed bin Yahya der ki: "Muhammed bin Ali bin Bilal ile Muhammed bin İsmil bin Bezi'nin mezarını* ziyarette gittik, Muhammed bin Ali mezarın baş tarafında kibleye doğru oturdu ve dedi ki, "Bu mezarın sahibi, bana

⁴⁷- Aynı eser, s.255.

⁴⁸- Aynı eser, s.255.

*- İsmil b. Bezi'nin mezarı Mekke yolu üzerinde, Fiyd denilen yerdedir. Bkz: Tohfet-ul Ahbab-i Muhaddis-i Kummi, s.317.

İmam Cevad (a.s.)'dan şöyle bir hadis nakletti: *"Kim mü'min bir kardeşinin mezarını ziyaret eder ve onun mezarının yanında kibleye doğru oturup ellerini mezarın üstüne bırakarak yedi defa "İnna enzelnahu fi leyletil-kadr" suresini okursa kiyametın büyük korku ve vahşetinden güvende kalır."*⁴⁹

Muhammed bin İsmail bin Bezi' der ki: "İmam Cevad (a.s.) dan, gömleklerinden birini, kendime kefen yapmak için bana göndermesini rica ettim, İmam (a.s.), bana bir gömlek gönderdi ve düğmelerini sökmeme emretti."⁵⁰

İMAM (A.S.)'IN BAZI KISA SÖZLERİ

Masum İmam'ların ilim güneşinden bir ışın olan sözleri Allah kulları için aydın ve tatmin edici bir kılavuz sayılır. Çünkü onlar her çeşit hata, sapkınlık ve yanlış düşünceden uzaktırlar. Onların kılavuzlukları yalnız bir boyutta değil; insan vücudunun bütün boyutlarını ihtiva etmektedir. Özel bir gruba mahsus da değildir; bütün grupları insani bir kemâle doğru sevk etmektedir. Bütün aşamalarda fitratları uyandırıp harekete geçirmektedir.

Şimdi bize de faydalı ve kılavuz olması ümidi ile, Ehl-i Sünnet kardeşlerimizin kitaplarından naklen,

⁴⁹- Rical-i Keşiyi, s.564.

⁵⁰- Aynı eser, s.245 ve 564.

dokuzuncu İmam Ebu Cafer Muhammed bin Ali'yil-Cevad'ın (a.s.) hadislerinden bazılarına değiniyoruz:

1- *Herkim Allah'a sığınarak halka muhtaç olmaktan çekinirse, halk ona muhtaç olur ve kötülükten kaçınmayı kendine sanat edinen kimse halkın sevgilisi olur.*⁵¹

2- *İnsanın kemâli, akıldadır.*⁵²

3- *"Mürüvvetin kemalı, karşı insanın sevmediği bir tavırla başkasıyla karşılaşmamasıdır."*⁵³

4- *Vakti gelmeden bir işi yapmayın ki, sonra pişman olursunuz. Uzun arzular etmeyin ki kalbiniz katılaşıp, Güçsüzlere rahmedin; onlara rahmetmekle Allah'ın merhametini arayın.*⁵⁴

5- *"Kötü bir işi seven o işte ortaktır."*⁵⁵

6- *"Zulmü yapan, ona yardım eden ve ona razı olan, o zulümde ortaktırlar."*⁵⁶

7- *"Mü'min kardeşine gizlice öğüt veren onu süslemiştir; açıkta öğüt veren ise onu lekelemiştir."*⁵⁷

8- *"Kalble Allah'a yönelmek, azaları amellere zorlamaktan daha etkilidir."*⁵⁸

51- Nur'ul Ebsâr, s.180.

52- El Fusul-ul Muhimme, s.290.

53- Nur'ul Ebsâr, s.180.

54- El fusul-ul Muhimme, s.292.

55- Nur-ul Ebsâr, s.180.

56- El Fusul-ul Mühimme, s.291.

57- N. Ebsâr, s.180.

58- El Fusul-ul Mühimme, s.289.

9- Kıyamet ve adalet günü zalime, mazlumin zulme uğradığı günden daha zordur.⁵⁹

10- (Kıyamette) Müslümanın amel defterinin unvanı (başlangıcı) onun güzel ahlakıdır.⁶⁰

11- Üç şey insanı Allah'ın rızasına kavuşturur: Allah'tan çok af dilemek, yumuşak davranmak ve çok sadaka vermek. Üç haslete sahip olan kimse de pişman olmaz: Acele etmemek, işlerde istişarede bulunmak, karar aldığı anda Allah'a tevekkül etmek."⁶¹

12- Fâsık birine ümit edenin en küçük cezası mahrumiyettir.⁶²

13- Kim Allah'tan başkasına yönelirse (veya ümit ederse), Allah onu, o adama bırakır ve kim bilgisi olmaksızın bir iş yaparsa bozduğu düzelttiğinden çok olur."⁶³

14- İyilik yapanların iyiliğe olan ihtiyaçları, ona muhtaç olan kimselerden daha çoktur. Çünkü o işlerin mükafat iftihar ve anılması onların kendileri içindir. Öyleyse insan, ne zaman hayır bir iş yaparsa, önce kendisine yapmış olur.⁶⁴

15- Zahidlik, fakirliğin süsüdür, şükür etmek zenginliğin süsüdür, sabretmek belanın süsüdür, tevazu soyluluğun süsüdür, fasih konuşmak sözün süsüdür, hıfz etmek naklin süsüdür, alçak gönüllülük,

⁵⁹- Aynı eser, s.291.

⁶⁰- N. Ebsâr, s.180.

⁶¹- El Fusul-ul Muhimme, s.291.

⁶²- N. Ebsâr, s.181.

⁶³- El Fusul-ul Muhimme, s.289.

⁶⁴- N. Ebsâr, s.180.

ilmin süsüdür, güzel edep aklın süsüdür, güler yüzlülük cömertliğin süsüdür, minnet etmemek iyiliğin süsüdür, huşu namazın süsüdür, boş ve faydasız işleri terk etmek ise takva ve dindarlığın süsüdür.⁶⁵

16- Kim Allah'a güvenir ve O'na tevekkül ederse, Allah onu her türlü kötülükten kurtarır ve her çeşit düşmanlıktan korur.⁶⁶

17- Din izzettir, ilim hazinedir, susmak murdur, dine karşı bidatlerden daha büyük bir darbe bulunmaz, inşaaqları tamahkarlıktan daha bozucu bir şey olmaz, halk yöneticiyle düzelir, belalar ise duayla uzaklaştırılır.⁶⁷

18- Musibete tahammül etmek, buna sevinen kimse için bir musibettir.⁶⁸

19- Kefili Allah olan bir kimse nasıl zayi olabilir?! Allah'ın takip ettiği bir kimse nasıl kurtulabilir?!⁶⁹

20- İmam (a.s.)'dan, az ve öz bir nasihat isteyen kimseye buyurdular: "Kendini, dünyada rezillik ve ahiret ateşinden koru!"⁷⁰

65- El Fusul-ul Muhimme, s.291.

66- N. Ebsâr, s.181.

67- El Fusul-ul Muhimme, s.290.

68- N. Ebsâr, s.180.

69- El Fusul-ul Muhimme, s.289.

70- İhkâk'ul Hakk, c.12, s.439. (Vesilet-ul Mâl'dan naklen).